

«Razılaşdırılmışdır»

Azərbaycan Respublikası Maliyyə
Nazirliyinin Dövlət Sığorta Nəzarəti
Xidmətinin rəisi

N. Xəlilov

«16» oktyabr 2015-ci il

«Təsdiq edirəm»

«Atəşgah» Sığorta Şirkəti ASC-nin
İdarə heyətinin sədri

T.A. Səfərov

«12» oktyabr 2015-ci il

**Yük sığortası
QAYDALARI**

**«Atəşgah» Sığorta şirkəti ASC
2015**

MÜNDƏRİCAT:

I Fəsil. Ümumi müddəalar.

Maddə 1. Əsas anlayışlar

II Fəsil. Sığortanın subyektləri

Maddə 2. Sığortaçı

Maddə 3. Sığortalı

Maddə 4. Faydalanan şəxs

Maddə 5. Sığorta predmeti

Maddə 6. Sığorta obyektı

Maddə 7. Sığorta sinfi

III Fəsil. Sığorta təminatı

Maddə 8. Sığorta riskləri

Maddə 9. Sığorta risklərindən istisnalar və (və ya) sığorta təminatında məhdudiyətlər

IV Fəsil. Sığorta məbləği və sığorta haqqı

Maddə 10. Sığorta məbləğinin müəyyən edilməsi qaydası

Maddə 11. Sığorta haqqının hesablanması

Maddə 12. Sığorta haqqının ödənilməsi

Maddə 13. Sığorta haqqının vaxtında ödənilməməsi

Maddə 14. Sığorta müqaviləsinin bağlanması qaydası

Maddə 15. Sığorta müqaviləsinə əlavələr və dəyişikliklər edilməsi və xitam verilməsi qaydası

Maddə 16. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermə ilə bağlı xəbərdar etmə

Maddə 17. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermənin nəticələri

Maddə 18. Sığorta müqaviləsində əlavə şərtlərin nəzərdə tutulması

Maddə 19. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsi

Maddə 20. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu ərazi

Maddə 21. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu zaman tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri

Maddə 22. Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə və ya lazımı qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflərin məsuliyyəti

V Fəsil. Sığorta hadisəsi zamanı ediləcək hərəkətlər

Maddə 23. Sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortalının vəzifələri

Maddə 24. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı

Maddə 25. Zərərin qarşısının alınması və həcmünün azaldılması

Maddə 26. Daşıyıcıya qarşı tələbin təmin olunması

Maddə 27. Sığortaçı tərəfindən nəzarət

Maddə 28. Sığorta hadisəsinin sübut olunması

VI Fəsil. Ödənilən zərərlər

Maddə 29. Əvəzi ödəniləcək zərərlər

Maddə 30. Yükə dəyən zərər

Maddə 31. Birgə zərər üzrə ödəmələr

Maddə 32. Zərərin azaldılması məqsədilə çəkilən xərclər

Maddə 33. Sığorta hadisəsinin araşdırılması məqsədilə çəkilən xərclər

Maddə 34. Qismən sığorta

VII Fəsil. Sığorta ödənişi

Maddə 35. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı

Maddə 36. Sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi qaydası və şərtləri

Maddə 37. Sığorta ödənişinin verilməsindən imtınanın əsasları

Maddə 38. Qalıqlara olan hüququn keçməsi

Maddə 39. Mübahisələrin həlli qaydası

III Fəsil. Subroqasiya hüququ

Maddə 40. Subroqasiya hüququ

Maddə 41. Sığortalının cavabdeh şəxsə qarşı iddia hüququndan imtina etməsi

Maddə 42. Üçüncü şəxslər tərəfindən zərərin ödənilməsi

I Fəsil Ümumi müddəalar

Maddə 1. Əsas anlayışlar

Bu Qaydalarda və bu Qaydalar əsasında bağlanmış Sığorta müqavilələrində aşağıdakı əsas anlayışlardan istifadə olunur:

Sığortaçı - sığorta qanunvericiliyi əsasında sığorta fəaliyyətini həyata keçirmək üçün müvafiq lisenziyaya malik olan, Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan sığorta hadisəsi baş verdiyi halda qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olunmuş qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan Sığorta müqaviləsinin tərəfi olan yerli hüquqi şəxs;

Sığortalı - sığorta haqqı ödəyən, sığorta obyektinin sığorta etdirilməsində sığorta marağı olan, Sığorta müqaviləsinin tərəfi;

Sığorta olunan - Sığorta müqaviləsi əsasında əmlak mənafeləri sığortalanan şəxs;

Faydalanan şəxs - Sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığorta ödənişini almaq hüququ olan şəxs; Sığorta müqaviləsində Faydalanan şəxs qismində başqa şəxs nəzərdə tutulmamışdırsa, Sığortalı və (və ya) Sığorta olunan Faydalanan şəxs sayılır.

Sığorta obyektı - Sığortalının qanunazidd olmayan hər hansı əmlak mənafeyi;

Sığorta hadisəsi – qanunvericiliyə və ya Sığorta müqaviləsinə görə sığorta ödənişinin Sığortalıya, Sığorta olunana və ya digər faydalanan şəxslərə ödənilməsi üçün əsas olan, Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən hadisə və ya yaranan hal;

Sığortanın müddəti – sığorta risklərinin sığortalandığı müddət;

Sığorta məbləği – sığortalanmış risklər üzrə Sığortaçının öhdəliyinin qanunvericilik, yaxud müqavilə ilə müəyyənləşdirilmiş məbləğlə ifadə olunan son həddi;

Sığorta tarifi – sığorta haqqının sığorta məbləğindən faizlə dərəcəsi;

Sığorta haqqı – risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində sığorta qanunvericiliyinə uyğun olaraq, Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada Sığortalının Sığortaçıya ödəməli olduğu pul məbləği;

Azadolma məbləği - sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və Sığortalının üzərində qalan hissəsi;

Sığorta ödənişi – sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq Sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyası;

Mühüm şərtlər – Sığorta müqaviləsində, yaxud Sığorta şəhadətnaməsində göstərilmiş və Sığortalı tərəfindən yerinə yetirilməməsi Sığortaçının sığorta ödənişi verməkdən imtina etməsi və ya Sığorta müqaviləsinə, yaxud Sığorta şəhadətnaməsinə ləğv etməsi üçün əsas olan şərtlər;

Assistans şirkəti - sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən hüquqi şəxs;

Sığortanın ərazisi - sığorta obyektinin sığortalanmış hesab olunduğu müəyyən ərazi (yer);

Tam məhv olma – yükün bərpa oluna bilməyəcək şəkildə faktiki məhv olması.

Tam konstruktiv məhv olma – yükün elə bir vəziyyətə düşməsidir ki, onun xilas edilməsi və ya bərpası iqtisadi cəhətdən səmərəli deyil, belə ki, bu əməliyyatların aparılmasından sonra onun xilas edilməsi və ya bərpasına çəkilən xərclər yükün öz dəyərini aşır.

Birgə zərər - bütün dəniz əməliyyatında iştirak edən əmlakın (məsələn, gəminin, fraxtın və gəmi ilə daşınan yükün) təhlükədən qorunması üçün, ümumi təhlükəsizlik məqsədilə bilərəkdən və ağlabatan şəkildə çəkilən xərclərlə (məsələn, gəmini batmaq təhlükəsindən qurtarmaq üçün yükün müəyyən hissəsinin gəmidən atılması) bağlı zərər.

II Fəsil Sığortanın subyektləri

Maddə 2. Sığortaçı

Bu Qaydalara əsasən Sığortaçı dedikdə «Atəşgah» Sığorta şirkəti başa düşülür.

Maddə 3. Sığortalı

3.1. Hər hansı hüquqi şəxs və fiziki şəxs Sığortalı qismində çıxış edə bilər.

3.2. Bu sığortanın məqsədləri üçün Sığortalının fəaliyyətinə qanunvericiliyə, Sığorta müqaviləsinə, vəzifə təlimatlarına, etibarnaməyə və ya mövcud adətlərə müvafiq olaraq Sığortalının adından çıxış etmək üçün səlahiyyətləndirilmiş onun işçilərinin, vəzifəli şəxslərinin və digər nümayəndələrinin hərəkətləri də aid edilir.

Maddə 4. Faydalanan şəxs

4.1. Sığorta müqaviləsi sığorta obyektinin qorunmasında maraqlı olan digər şəxsin (Faydalanan şəxsin) xeyrinə də bağlana bilər.

4.2. Sığorta müqaviləsinin başqa şəxsin (Faydalanan şəxsin) xeyrinə bağlanması Sığortalını Sığorta müqaviləsi, yaxud Sığorta şəhadətnaməsi üzrə öhdəliklərindən azad etmir.

4.3. Bu Qaydalarla və Sığorta müqaviləsi, yaxud Sığorta şəhadətnaməsi ilə Sığortalıya aid olan bütün müddəalar sığorta təminatından istifadə etmək niyyətində olan Faydalanan şəxsə də eyni dərəcədə şamil edilir.

Maddə 5. Sığorta predmeti

Bu Qaydalara əsasən sığortanın predmeti dedikdə nəqliyyatın hər hansı növü ilə daşınan, Sığorta müqaviləsində, yaxud Sığorta şəhadətnaməsində göstərilmiş sığortalanmış yük başa düşülür.

Maddə 6. Sığorta obyekti

Sığortanın obyekti Sığortalının və (və ya) Faydalanan şəxsin sığortalanmış yük üzərində sahiblik, sərəncamvermə və (və ya) istifadə hüquqları ilə bağlı əmlak mənafelelidir.

Maddə 7. Sığorta sinfi

Bu Qaydalara əsasən təqdim olunan sığorta məhsulu yüklərin (nəqliyyat) sığortası sinfinə daxildir.

III Fəsil Sığorta təminatı

Maddə 8. Sığorta riskləri

Sığorta risklərinə daşıma üsulundan asılı olmayaraq yükün zədələnməsi, korlanması, məhv olması, yaxud hər hansı formada itkisi daxildir.

Maddə 9. Sığorta risklərindən istisnalar və (və ya) sığorta təminatında məhdudiyətlər

Hətta sığorta riskinin bilavasitə nəticəsi kimi ortaya çıxsə belə, Sığorta aşağıdakılar nəticəsində sığorta predmetinin məhv olmasına, korlanmasına və ya xərclərə təminat vermür:

9.1. Sığortalının, yük göndərənin, yük alanın və ya onların nümayəndələrinin qəsdı;

9.2. nüvə partlayışının təsiri, radiasiya və ya radioaktiv şüalanma; bioloji, bio-kimyəvi və elektromaqnit silahlar

9.3. müharibə, xarici dövlətlərin təcavüzkar hərəkətləri, hərbi əməliyyatlar (müharibənin elan olunub-olunmamasından asılı olmayaraq), vətəndaş müharibəsi, qiyamlar, buntlar, tətilər, ictimai intizamsızlıqlar, tədricən xalq üsyanlarına və ya hərbi qiyamlara çevrilən xalq iğtişəsləri, üsyanlar, inqilablar, hərbi və ya qəsbkar hakimiyyətin əməlləri, həbs qoyulma və ya müsadirə, yaxud bunları etməyə cəhd və ya yuxarıda sadalanan hadisələrdən hər hansı birinin bilavasitə və ya dolayı nəticələri, qanunsuz və ya qərəzli hərəkətlər vasitəsi ilə və ya hər hansı qanunsuz təşkilatın adından və ya onunla birlikdə hərəkət edən şəxslər tərəfindən törədilən aktların nəticəsində baş verən hadisələr.

9.4. dövlət orqanlarının qərarı ilə əmlakın üzərinə həbs qoyulması, müsadirə edilməsi, milliləşdirilməsi, rekvizisiyası, məhv edilməsi və ya korlanması;

9.5. Sığortalının cinayət törətməsi;

9.6. yükün təbii xüsusiyyətləri (xarab olma, azalma, paslanma, kiflənmə, əksilmə, sınma, öz-özünə alışma və sairə);

9.7. qablaşdırmanın lazımi səviyyədə edilməməsi və/və ya qablaşdırmanın beynəlxalq normalara uyğun olmaması;

9.8. qablaşdırmanın zahiri bütövlüyünə baxmayaraq yükün əksik gəlməsi;

9.9. yükün qurdlar, gəmiricilər və ya həşəratlar tərəfindən korlanması;

9.10. həтта sığorta hadisəsinin nəticəsində ortaya çıxmasından asılı olmayaraq, yükün çatdırılmasının gecikdirilməsi.

9.11. Konteynerə və/və ya daşıma vasitəsinə zor və / və ya güc tətbiq etməklə daxil olmaq nəticəsində ortaya çıxdığı sübut olunan hallar istisna olunmaqla oğurluq, adi axıtma, çəkiddə və ya həcmdə adi itki, sığorta obyektində köhnəlmə, hər hansı anlaşılmaz azalma

9.12 sirlə və izah olunmaz yoxolma

9.13. Cızılmalar, hissələrin ayrılması, əzilmələr və ya zərbə izləri

9.14 Mexaniki, elektron və ya elektrik cərəyanı ilə işləyən cihazların nasazlığı nəticəsində baş vermiş hadisələr

9.15. Beynəlxalq Hüquq tərəfindən tanınmayan separatçı rejimlər tərəfindən nəzarət olunan ərazilər

IV Fəsil

Sığorta məbləği və sığorta haqqı

Maddə 10. Sığorta məbləğinin müəyyən edilməsi qaydası

10.1. Sığorta məbləği Sığorta müqaviləsi (Şəhadətnaməsi) üzrə Sığortaçının Sığortalıya verməyi öhdəsinə götürdüyü ödənişin hədlərini müəyyən edir. Sığorta məbləği Sığortaçı tərəfindən Sığortalı ilə razılaşma əsasında müəyyən edilir və Sığorta müqaviləsində (Şəhadətnaməsində) göstərilir.

10.2. Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, Sığorta məbləği hər bir sığorta hadisəsi üçün verilən sığorta ödənişinin maksimum miqdarını müəyyən edir.

Maddə 11. Sığorta haqqının hesablanması

11.1. Sığorta haqqının miqdarı və ya onun hesablanması və ödənilməsi qaydası Sığorta müqaviləsi (sığorta şəhadətnaməsi) ilə müəyyən edilir.

11.2. Sığorta haqqının həcmi Sığorta müqaviləsi bağlandığı an qüvvədə olan və sığorta məbləği əsasında müəyyən edilən sığorta tariflərinə uyğun olaraq müəyyənləşdirilir.

Maddə 12. Sığorta haqqının ödənilməsi

12.1. Sığorta haqqını nağdsız formada ödəyərəkən Sığortalı ödəniş tapşırığında sığorta haqqının ödənilməsinin əsasını təşkil edən Sığorta müqaviləsinin, yaxud Sığorta şəhadətnaməsinin nömrəsinə istinad etməlidir.

12.2. Sığorta haqqının ödənilməsi qaydası və forması Sığorta müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

12.3. Sığorta haqqı onun Sığortaçının bank hesabına daxil olduğu və ya nəğd ödəmə zamanı Sığortaçının kassasına daxil olduğu gün ödənilmiş hesab olunur.

Maddə 13. Sığorta haqqının vaxtında ödənilməməsi

13.1. Sığorta haqqı və ya onun hissəsi vaxtında ödənilmədikdə Sığortaçı onun ödənilməsi üçün bu Qaydaların 13.2-ci bəndinin tələbini nəzərə alaraq yazılı surətdə 15 (on beş) gündə müddət müəyyən edə bilər.

13.2. Hər bir halda sığorta haqqı və ya onun razılaşdırılmış ilk hissəsi Sığorta müqaviləsi bağlandığı gündən bir aydan gec olmayaraq ödənilməlidir.

Maddə 14. Sığorta müqaviləsinin bağlanması qaydası

14.1. Bu Qaydalara əsasən Sığortaçı Sığorta müqaviləsini Sığortalı ilə bağlayır.

14.2. Sığorta müqaviləsini bağlamaqdan ötrü Sığortalı müəyyən olunmuş formada yazılı ərizəni dolduraraq Sığortaçıya təqdim etməlidir. Bu ərizə Sığorta müqaviləsinin tərkib hissəsi hesab olunur.

14.3. Sığortalının ərizəsində aşağıdakı məlumatlar öz əksini tapmalıdır:

14.3.1. Sığortalının adı (fiziki şəxs olduqda, həmçinin soyadı və atasının adı), ünvanı və telefon nömrəsi;

- 14.3.2. sığorta predmeti və yerləşdiyi ünvan;
- 14.3.3. Riskin dərəcəsini və sığorta haqqını müəyyənləşdirmək üçün lazım olan digər məlumatlar.
- 14.4. Sığorta müqaviləsi yazılı formada aşağıdakı kimi bağlanır:
  - 14.4.1. Tərəflərin bu Qaydalar əsasında sığorta müqaviləsini tərtib edərək qarşılıqlı imzalaması yolu ilə;
  - 14.4.2. Bu Qaydalar ilə Sığortalının razı olmasını təsdiq etməsi şərti ilə Sığortaçı tərəfindən ona sığorta şəhadətnaməsinin verilməsi yolu ilə;
- 14.5. Sığorta şəhadətnaməsi tərtib olunduğu halda, sığorta şəhadətnaməsində sığorta predmetinin sığortalandığı risklər konkret olaraq sadalanmalıdır.
- 14.6. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən Sığortalı özünə məlum olan və Sığortaçının sığorta müqaviləsindən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar barədə Sığortaçıya məlumat verməlidir.
- 14.7. Eyni sığorta marağı ilə bağlı bir neçə sığortaçı ilə sığorta müqaviləsi bağlayan Sığortalı bu barədə sığortaçılardan hər birinə məlumat verməlidir. Həmin məlumatda digər sığortaçının adı və müvafiq sığorta məbləği göstərilməlidir. Tələb edildikdə bu məlumatları təsdiq edən müvafiq sənədlər təqdim olunmalıdır.
- 14.8. Sığorta obyektini bir neçə sığortaçıda sığortaladığı halda, sığortaçılar Sığortalı qarşısında birgə məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 15. Sığorta müqaviləsinə əlavələr və dəyişikliklər edilməsi və xitam verilməsi qaydası

- 15.1. Sığorta müqaviləsinə edilən əlavələr və dəyişikliklər yazılı formada tərtib olunmalı və hər iki tərəfdən imzalanmalıdır.
- 15.2. Sığorta müqaviləsinə aşağıdakı hallarda vaxtından əvvəl xitam verilir:
  - 15.2.1. sığorta predmeti artıq mövcud olmadıqda;
  - 15.2.2. aşağıdakı hallar istisna olmaqla, Sığortalı fiziki şəxs öldükdə və ya Sığortalı hüquqi şəxs ləğv olunduqda:
    - 15.2.2.1. əmlak sığortası müqaviləsini bağlamış Sığortalı sığorta müqaviləsi bağlayarkən sığortalanmış əmlakı qəbul edəcək hər hansı şəxsi təyin etmiş olduğu, habelə sığorta hadisəsi baş verəndə Sığortaçının razılığı ilə onu dəyişdirmiş olduğu hallarda Sığortalı fiziki şəxs vəfat edərsə, onun həmin müqavilə üzrə hüquq və vəzifələri mülki qanunvericiliklə müəyyən olunmuş vərsəlik qaydasında sığortalanmış əmlakı qəbul edən şəxsə keçir;
    - 15.2.2.2. qanunvericilikdə və ya Sığorta müqaviləsində başqa şərtlər müəyyən edilməmişdirsə, Sığortalının hüquq və vəzifələri sığorta predmeti olan miras əmlakın yeni mülkiyyətçisinə, sahibinə və ya istifadəçisinə həm onun özünün, həm də Sığortaçının müqavilədə rəsmiləşdirilən razılığı ilə keçir;
    - 15.2.2.3. Sığortalı olan hüquqi şəxs Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu dövrdə yenidən təşkil edildikdə, onun həmin Sığorta müqaviləsi üzrə hüquq və vəzifələri qanunvericiliyə uyğun olaraq müvafiq hüquq varisinə keçir;
  - 15.2.3. sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı olmadıqda və sığorta riskinin mövcudluğu, səbəbi sığorta hadisəsi olmayan hallara görə başa çatdıqda;
  - 15.2.4. Sığortaçı Sığortalı qarşısında öz öhdəliklərini yerinə yetirdikdə;
  - 15.2.5. sığorta marağı artıq mövcud olmadıqda;
  - 15.2.6. Sığortalı sığorta haqqını qanunvericilikdə və Sığorta müqaviləsində müəyyən edilən qaydada ödəmədikdə;
- 15.3. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu dövrdə Sığortalı məhkəmənin qərarı ilə fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edilmişdirsə, yaxud onun fəaliyyət qabiliyyəti məhkəmənin qərarı ilə məhdudlaşdırılmışdırsa, mülki məsuliyyət sığortası üzrə müqaviləyə məhkəmənin müvafiq qərarının qüvvəyə mindiyi andan xitam verilmiş hesab edilir, digər hallarda isə belə Sığortalının hüquq və vəzifələrini onun qayyumu və ya himayəçisi həyata keçirir.

Maddə 16. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermə ilə bağlı xəbərdar etmə

- 16.1. Bu Qaydaların 15.2-ci bəndində göstərilən hallarda Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi üçün əsas olan şərait yarandıqda, Sığorta müqaviləsinə xitam verilməsində maraqlı olan tərəf dərhal digər tərəfi bu barədə xəbərdar etməlidir.
- 16.2. Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş hallarda, həmçinin tərəflərin başqa cür razılaşmasına əsasən Sığorta müqaviləsinə Sığortalının və ya Sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verilməyə, bu barədə bir tərəf digərinə ən azı 30 gün əvvəl (sığorta müqaviləsi beş ildən çox müddətə bağlanmış olduqda 60 gün, üç aydan az müddətə bağlanmış olduqda isə 5 iş günü əvvəl), tələbini əsaslandıracağı yazılı bildiriş göndərməlidir. Belə bildiriş Sığorta müqaviləsinin ləğvi tarixini özündə əks etdirməklə Sığortalının və ya Sığortaçının Sığorta müqaviləsində göstərilən ünvanına göndəriləndikdə, Sığorta müqaviləsi bildirişdə göstərilən tarixdən ləğv edilmiş sayılır. Bu bildirişin poçt vasitəsilə göndərilməsi, yuxarıda göstəriləndiyi kimi, həmin xəbərdarlığın edilməsi faktının sübut edilməsi üçün kifayətdir və Sığorta müqaviləsi bildirişdə göstərilən tarixdən və vaxtdan etibarsız sayılacaq.

Maddə 17. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermənin nəticələri

- 17.1. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, Sığortaçı həmin Sığorta müqaviləsi üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla Sığorta müqaviləsinin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqqını ona qaytarır;

17.2. Sığorta müqaviləsinə Sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə o, sığorta haqqını bütünlüklə Sığortalıya qaytarır; əgər bu tələb Sığortalının Sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, Sığortaçı həmin Sığorta müqaviləsi üzrə işlərin aparılması xərcləri çıxılmaqla, Sığorta müqaviləsinin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqqını qaytarır.

17.3. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək Sığortaçı tərəfindən Sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqına bərabər və ya ondan çox miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, sığorta haqqı Sığortalıya qaytarılır.

17.4. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək Sığortaçı tərəfindən Sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqından az miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındakı fərq miqdarında sığorta haqqının Sığortalıya qaytarılması müvafiq olaraq bu Qaydaların 17.1-ci və 17.2-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

17.5. Sığorta müqaviləsi bu Qaydaların 15.3-cü bəndində müəyyən edilmiş məhkəmə qərarı əsasında xitam verilmiş hesab edildikdə, Sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqqını, bu Qaydaların 17.3-cü və 17.4-cü bəndlərinin tələbləri nəzərə alınmaqla Sığortalıya qaytarır.

17.6. Sığorta müqaviləsi üzrə sığorta haqqının yenidən hesablanmalı olması halında Sığortaçı bunlardan hansının daha yüksək olmasından asılı olaraq, artıq qazanılmış sığorta haqqını və ya hər hansı minimal və (və ya) depozit sığorta haqqının qısamüddətli hissəsini saxlamaq hüququna malikdir.

Maddə 18. Sığorta müqaviləsində əlavə şərtlərin nəzərdə tutulması

Sığorta müqaviləsi bağlanarkən Sığortalı və Sığortaçı qanunvericiliyə zidd olmayan başqa şərtlər barədə razılığa gələ bilirlər

Maddə 19. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsi

Sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, Sığorta müqaviləsi sığorta haqqının ilk hissəsinin və ya tam ödənilməsindən sonra qüvvəyə minir.

Maddə 20. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu ərazi

Əgər Sığorta müqaviləsində, yaxud Sığorta şəhadətnaməsində sığortanın ərazisi göstərilmişdirsə, yalnız həmin ərazidə (istismar rayonunda) baş verən sığorta hadisələri bu sığorta təminatına daxil edilir.

Maddə 21. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu zaman tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri

21.1. Sığortalı sığorta müqaviləsi bağlandıqdan sonra meydana çıxan və Sığortaçının müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən sığorta riskinin artması ilə bağlı bütün hallar barədə Sığortaçıya məlumat verməlidir.

21.2. Sığorta riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasına təsir göstərə bilən hallar haqqında məlumatı aldıqdan sonra Sığortaçı :

- 21.2.1. Sığorta müqaviləsinə müvafiq dəyişikliklər edə bilər;
- 21.2.2. əlavə sığorta haqqının ödənilməsinə tələb edə bilər;
- 21.2.3. bu şərait yarandıqdan sonra Sığorta müqaviləsinə xitam verə bilər.

Maddə 22. Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə və ya lazımı qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflərin məsuliyyəti

Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə və ya lazımı qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

V Fəsil

Sığorta hadisəsi zamanı ediləcək hərəkətlər

Maddə 23. Sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortalının vəzifələri

23.1. Bu Qaydalar əsasında bağlanmış Sığorta müqaviləsi üzrə sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə Sığortalı və ya Sığorta olunan şəxs, yaxud Faydalanan şəxs hadisədən xəbər tutduqdan dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində Sığortaçıya və ya onun nümayəndəsinə, eyni zamanda qanunvericiliyə uyğun olaraq həmin hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına hər hansı vasitə ilə xəbər verməlidir.

23.2. Sığorta müqaviləsində, yaxud şəhadətnaməsində sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə məlumat verməyin müddəti və (və yaxud) metodu göstərilmişdirsə, bu müəyyən olunmuş müddətdə və həmin metodla həyata keçirilməlidir.

23.3. Sığortalı sığorta hadisəsinin baş verməsi faktını təsdiq edən və (və ya) sığorta ödənişinin həcmiminin müəyyənləşdirilməsi üçün lazım

olan sənədləri və məlumatları Sığortaçıya təqdim etməlidir.

23.4. Sığortalı Sığortaçıya araşdırma aparmağa və ona zərərin baş verdiyi şəraiti, onun xarakteri və həcmi müəyyənləşdirmək üçün əhəmiyyət daşıyan sənədlərlə maneəsiz tanış olmaq imkanını verməlidir;

23.5. Sığorta təminatı verildikdən sonra Sığortalının itkiləri üçüncü şəxslər tərəfindən tam şəkildə, yaxud qismən ödənilərsə, o cümlədən qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş iddia müddəti ərzində qanuna görə Sığortalını sığorta təminatını əldə etmək hüququndan tam şəkildə və ya qismən məhrum edən şərait yaranarsa, üçüncü şəxslərdən vəsaitləri aldıqdan sonra, yaxud Sığortaçıdan qanun əsasında sığorta təminatının müvafiq hissəsini Sığortaçıya qaytarmaq əsasında ödənişinin ödənilmə tələbi alındıqdan sonra 5 iş günü ərzində müvafiq məbləği geri qaytarmalıdır.

23.6. Sığorta hadisəsinin baş verməsi və vurulan zərərin həcmi sübuta yetirilməsi öhdəliyini Sığortalı daşıyır

Maddə 24. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı

24.1. Sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün Sığortalı aşağıdakı sənədləri Sığortaçıya təqdim etməlidir:

24.1.1. Sığorta hadisəsi haqqında yazılı ərizə;

24.1.2. Sığorta müqaviləsinin, yaxud Sığorta şəhadətnaməsinin əsli;

24.1.3. Sığorta hadisəsinin baş verməsini təsdiq edən arayış;

24.1.4. Zərərin həcmi müəyyənləşdirən sənədlər;

24.1.5. Sığortaçının mülahizəsinə əsasən, sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün lazım olan digər sənədlər.

Maddə 25. Zərərin qarşısının alınması və həcmi azaldılması

Bu sığorta ilə əhatə olunmasından asılı olmayaraq, Sığortalı artıq baş vermiş istənilən zərər, xəsarət və yaranmış məsuliyyətin azaldılması və gələcəkdə baş verə biləcək belə halların qarşısının alınması məqsədi ilə bütün ağılabatan və zəruri tədbirləri görməyə borcudur. Sığortalının belə tədbirləri görməməsinin birbaşa və ya dolaylı nəticəsi olaraq baş vermiş istənilən zərər, xəsarət və yaranmış məsuliyyətə münasibətdə sığorta təminatı verilmir. Belə tədbirlərin görülməsi zamanı Sığortalı Sığortaçıdan aldığı bütün təlimatlara əməl etməlidir.

Maddə 26. Daşıyıcıya qarşı tələbin təmin olunması

26.1. Təyinat yerinə çatan yükü daşıyıcıdan alan zaman Sığortalı ona baxış keçirilməsini təmin etməyə və yükə əksiklik və ya korlanma müşahidə etdikdə bunu müvafiqqaydada təsdiq etməyə borcudur.

26.2. Əgər yükün əskikliyi və ya korlanması onun adı qaydada qəbul edilməsi zamanı aşkar oluna bilməzsə, yükün alınması anından 3 gün ərzində daşıyıcıya müraciət edilməlidir.

Maddə 27. Sığortaçı tərəfindən nəzarət

27.1. Sığortaçı sığorta hadisəsi və onun nəticələri ilə əlaqədar Sığortalının bütün hərəkətləri üzərində nəzarət etmək və sığorta ödənişinin həyata keçirilməsinə təsir edə bilən bütün məsələlər haqqında qərar qəbul etmək imkanına malik olmalıdır.

27.2. Sığortalı sığorta hadisəsi nəticəsində zərər çəkmiş sığorta predmetini Sığortaçı baxış keçirənə qədər sığorta hadisəsindən sonra düşdüyü vəziyyətdə saxlamağa borcudur.

27.3. Təmirin dəyəri Sığortaçı ilə real təmir faktına əsasən müəyyən edildikdə, təmirin yeri də təmir başlanana qədər Sığortaçı ilə razılaşdırılmalıdır.

27.4. Sığortalı sığorta hadisəsinə aid bütün sənədləri və məlumatı Sığortaçıya təqdim etmək, həmçinin hadisənin digər iştirakçılarının və sığorta hadisəsi ilə bağlı məsələlərə baxan səlahiyyətli dövlət orqanlarının bütün hərəkətləri barədə təxirə salınmadan məlumat vermək öhdəliyi daşıyır.

27.5. Sığortalı Sığortaçının ilkin razılığı olmadan onun məsuliyyətinin tanınmasına yönəlmiş hər hansı bir hərəkət edə, saziş bağlaya və ya vəd verə bilməz.

27.6. Sığorta hadisəsi ilə bağlı bütün rəsmi və qeyri-rəsmi təhqiqatlarda Sığortaçı öz hesabına Sığortalının maraqlarını təmsil və müdafiə etməkdə haqlıdır.

Maddə 28. Sığorta hadisəsinin sübut olunması

28.1. Sığorta hadisəsi faktının mövcudluğunu və onun səbəb olduğu zərərin ölçüsünü sübut etmək Sığortalının vəzifəsidir.

28.2. Sığorta hadisəsi faktının və şəraitinin, eyni zamanda zərərin miqdarının sübut edilməsi üçün Sığortalı malik olduğu və həmçinin qanunvericiliyə və adi təcrübəyə müvafiq olaraq əldə etməli olduğu bütün sənədləri Sığortaçıya təqdim etməyə borcudur.

Ödənilən zərərlər

Maddə 29. Əvəzi ödəniləcək zərərlər

Sığortaçı sığorta hadisəsi nəticəsində ortaya çıxan, müqavilə tərəfləri arasında razılaşdırılmış məbləğdə, sığorta məbləğindən çox olmamaq şərti ilə aşağıdakı zərərləri ödəyir:

29.1. Yükə dəyən real zərəri;

29.2. Birgə zərər üzrə ödəmələri;

29.3. Sığortaçı tərəfindən ödəniləcək zərərlərin həcmnin azaldılması və ya qarşısının alınması məqsədilə çəkilən zəruri və məqsədyönlü xərcləri;

29.4. Sığorta hadisəsinin səbəbini və şəraitini araşdırmaq, həmçinin Sığortaçı tərəfindən ödənilməli olan zərərin miqdarını müəyyən etmək məqsədilə çəkilən zəruri xərcləri.

Maddə 30. Yükə dəyən zərər

30.1. Yükə dəyən zərər aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

30.1.1.məhv olduqda (tam və ya konstruktiv): sığorta hadisəsi baş verən andakı bazar qiyməti həcmində;

30.1.2.Ayrı-ayrı hissələrin dəyişdirilməsi zərurəti yaranıqda: vəziyyətlərindən asılı olaraq, köhnəmə dəyəri hissəsi çıxılmaqla, dəyişdirilən eyni hissələrin bazar qiyməti həcmində;

30.1.3.təmir mümkün olan hallarda: görülən işlərin və zəruri materialların (xammalın) dəyəri həcmində.

30.1.4.tərəflərin qarşılıqlı razılığı əsasında müəyyən edilmiş məbləğ həcmində;

30.2. Sığortaçının seçiminə əmlakın təmir xərcləri ya ixtisaslaşdırılmış ekspert təşkilatı tərəfindən hazırlanmış, tələb olunan təmirin (bərpanın) qiymətinin ilkin smetası (hesablanması, qiymətləndirilməsi) əsasında, ya da real təmir faktına əsasən müəyyən olunur.

30.3. Sığortaçı sığortalanmış əmlaka dəyən zərərin əvəzini yuxarıda göstərilən qaydada, hər bir sığorta hadisəsi üçün sığorta məbləği həddində ödəyir.

Maddə 31. Birgə zərər üzrə ödəmələr

Sığorta riskinin fəaliyyəti nəticəsində ortaya çıxan birgə zərər üzrə ödəmələr Sığortaçı tərəfindən, onların digər ödənilmiş zərərlərlə birgə sığorta məbləğini aşma bilməsindən asılı olmayaraq ödənilir.

Maddə 32. Zərərin azaldılması məqsədilə çəkilən xərclər

32.1. Sığortaçı tərəfindən əvəzi ödənilməli olan zərərləri azaltmaq məqsədilə Sığortalının çəkdiyi xərclər, həmin xərclərin digər zərərlərlə birlikdə sığorta məbləğini aşma bilməsindən asılı olmayaraq, Sığortaçı tərəfindən ödənilir, bu şərtlə ki, belə xərclər zərurət və ya Sığortaçının göstərişlərini yerinə yetirmək məqsədilə ortaya çıxmış olsun.

32.2. Sığortaçı zərərlərin qarşısını almaq və ya azaltmaq məqsədilə Sığortalının bilərəkdən ağlabatan və mümkün (səmərəli) tədbirləri görməməsi nəticəsində ortaya çıxan zərərləri ödəmək öhdəliyindən azad edilir.

Maddə 33. Sığorta hadisəsinin araşdırılması məqsədilə çəkilən xərclər

Sığorta hadisəsinin səbəblərinin və şəraitinin aydınlaşdırılması, zərərlərin həcmnin müəyyən edilməsi üçün çəkilən zəruri xərclər, bu xərclərin digər xərclərlə birlikdə sığorta məbləğini aşma bilməsindən asılı olmayaraq Sığortaçı tərəfindən ödənilir.

Maddə 34. Qismən sığorta

Əgər yükün Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği onun sığorta dəyərindən (sığorta müqaviləsi bağlandığı gün onun yerləşdiyi yerdəki bazar dəyəri) az müəyyən olunmuşdursa, (qismən sığorta halında) Sığortaçı vurulmuş zərərin əvəzini sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə olan nisbətində ödəyir.

VII Fəsil Sığorta ödənişi

Maddə 35. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı

35.1. Sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün Sığortalı aşağıdakı sənədləri Sığortaçıya təqdim etməlidir:

- 35.1.1. sığorta hadisəsi haqqında yazılı ərizə;
- 35.1.2. Sığorta müqaviləsinin (Sığorta şəhadətnaməsinin) əsli;
- 35.1.3. sığorta hadisəsinin baş verməsini təsdiq edən arayış;
- 35.1.4. zərərin həcmi müəyyənləşdirən sənədlər;
- 35.1.5. Sığortaçının mülahizəsinə əsasən, sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün lazım olan digər sənədlər.

Maddə 36. Sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi qaydası və şərtləri

- 36.1. Sığorta ödənişi sığorta hadisəsi baş verdikdə qanunvericiliyə, həmçinin Sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq Sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyasıdır.
- 36.2. Sığortaçı sığorta ödənişini sığorta məbləği həddində həyata keçirir.
- 36.3. Sığorta ödənişinin miqdarının müəyyən edilməsi və ödənilməsi qaydası bu Qaydalara əsasən bağlanan Sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilir.
- 36.4. Sığorta müqaviləsində azadolma məbləği nəzərdə tutulduğu halda, sığorta ödənişi azadolma məbləği çıxılmaqla Sığortalıya ödənilir.
- 36.5. Sığorta ödənişi sığorta hadisəsinin baş verməsi nəticəsində Sığortalıya dəyən real zərərin miqdarından çox ola bilməz.
- 36.6. Sığorta müqaviləsində sığorta məbləği sığorta dəyərindən aşağı səviyyədə müəyyənləşdirilsə, Sığortaçı sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman axırıncı tərəfdən vurulan ziyanın bir hissəsini Sığortalıya sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə nisbətən mütənasib olaraq ödəniş verməlidir.
- 36.7. Sığorta müqaviləsində real zərərin ödənilməsi an zərərin natural formada ödənilməsi qaydası Sığortaçı tərəfindən nəzərdə tutula bilər.
- 36.8. Zərərin miqdarı barədə tərəflər arasında razılıq əldə edildikdən sonra, sığorta ödənişinin verilməsi Sığortaçının seçimi əsasında aşağıdakı formalarda həyata keçirilə bilər:
  - 36.8.1. zərər məbləğinin pul şəklində Faydalanan şəxsə ödənilməsi;
  - 36.8.2. sığorta hadisəsi nəticəsində dəyən zərərin aradan qaldırılması üçün Sığortalıya göstərilən xidmətlərin və ya satılan əşyaların dəyərini xidmət göstərənə və ya satıcıya ödənilməsi;
- 36.9. Sığorta ödənişinin verilməsi zamanı Sığortaçı sığorta ödənişi məbləğindən Sığortalının ona ödəməli olduğu, vaxtı çatmış və ya gecikdirilmiş sığorta haqqı məbləğini tutmaq hüququna malikdir.
- 36.10. Qanunvericilikdə və bu Qaydalarda nəzərdə tutulan sığorta ödənişindən imtina halları istisna olmaqla, Sığortaçı bu Qaydaların 35-ci maddəsində sadalanan sənədləri aldıqdan sonra 15 iş günü ərzində sığorta aktını tərtib edir və razılaşdırılması üçün bu sənədi Sığortalıya təqdim edir, yaxud sığorta ödənişinin verilməsindən imtina olunduğu halda imtinanın səbəblərini əsaslandırmaqla Sığortalıya yazılı məlumat verir.
- 36.11. Sığorta ödənişinin verilməsi sığorta aktı həm Sığortaçı, həm də Sığortalı tərəfindən imzalandıqdan sonra 10 iş günü ərzində həyata keçirilir. Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği həmin müqavilə üzrə verilmiş sığorta ödənişi həcmində azaldılır.
- 36.12. Bu Qaydaların 36.11-ci bəndində nəzərdə tutulmuş halda sığorta məbləğinin azalmış hissəsinə uyğun olaraq, əlavə sığorta haqqı ödənilməklə Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği bərpa edilə bilər.
- 36.13. Qanunvericilikdə və ya bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuş əsaslar aşkar olunduqda və ya əmələ gəldikdə, Sığortaçı verilmiş sığorta ödənişinin geri qaytarılması tələbini irəli sürmək hüququna malikdir.

Maddə 37. Sığorta ödənişinin verilməsindən imtinanın əsasları

- 37.1. Əgər Sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, aşağıdakı halların nəticəsində ortaya çıxan istənilən zərərlərin bu sığorta ilə əvəzi ödənilmir və sığorta ödənişinin verilməsindən imtina edilir:
  - 37.1.1. bu Qaydaların 23.1-ci bəndinin tələblərinə əməl edilməməsi nəticəsində sığortaçının hadisənin sığorta hadisəsi olub-olmamasını müəyyənləşdirmək imkanından məhrum olması;
  - 37.1.2. Sığortalının, müvafiq hallarda zərərçəkənin sığorta hadisəsinin baş verməsinə yönələn qəsdən etdiyi hərəkəti və ya hərəkətsizliyi, habelə sığorta hadisəsi ilə birbaşa səbəb əlaqəsində olan qəsdən cinayət törətməsi;
  - 37.1.3. Sığorta müqaviləsi və ya qanunla hərbi risklərin sığortalanması nəzərdə tutulmadıqda hadisənin baş verməsinin hərbi əməliyyatlar və ya hərbi xarakterli tədbirlər hesab edilən halların nəticəsi olması;
  - 37.1.4. Sığortalının sığortalanmış hava nəqliyyatı vasitəsinə dəyən zərərin qarşısını almaq və ya həcmi azaltmaq üçün lazımı və mümkün tədbirləri görmək iqtidarında olduğu halda, həmin tədbirləri qəsdən görməməsi; bu zaman sığorta ödənişindən o həcmdə imtina edilə bilər ki, Sığortalı mümkün tədbirləri görmüş olsaydı, zərərin miqdarı həmin həcmdə azalmış olardı;
  - 37.1.5. Sığortaçının sığorta hadisəsinin baş verməsi səbəblərini araşdırmasına Sığortalı tərəfindən maneçilik törədilməsi;
  - 37.1.6. Sığortalının zərərin əvəzini tam olaraq zərər dəyərində təqdirli olan şəxsdən alması; zərər vuran zərərin əvəzini qismən ödəmiş olduqda sığorta ödənişindən ödənilmiş məbləğ həcmində imtina edilir;
  - 37.1.7. baş vermiş hadisənin Sığorta müqaviləsinə görə sığorta hadisəsi hesab edilməməsi;
  - 37.1.8. sığorta hadisəsinin sığorta haqqının tam və ya onun ilk hissəsinin ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan sonra baş verməsi halında sığorta haqqı ödənilməmiş olduqda;
  - 37.1.9. sığorta hadisəsinin sığorta haqqının növbəti hissəsinin müqavilədə nəzərdə tutulmuş ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan 15 gün sonra baş verməsi halında sığorta haqqının müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda;
  - 37.1.10. sığorta hadisəsinin bu Qaydaların 13.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş halda Sığortaçının müəyyən etdiyi müddətin başa

çatmasından 3 gün sonra baş verməsi halında sığorta haqqının müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda.

37.1.11. bu Qaydalarda nəzərdə tutulan mühüm şərtlərin yerinə yetirilməməsi ilə sığorta hadisəsi arasında əlaqənin olub-olmamasından asılı olmayaraq Sığortalının Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan belə şərtlərə əməl etməməsi;

37.1.12. yerinə yetirilmədiyi təqdirdə sığorta hadisəsinin baş verməsinə və ya zərərin həcmnin artmasına gətirib çıxaran, Sığortalı tərəfindən Sığorta müqaviləsinə, bu Qaydalara və ya qanunvericiliyə əsasən ona həvalə edilən öhdəlik və şərtlərin yerinə yetirilməməsi. Bu halda Sığortaçının verməməyə haqlı olduğu sığorta ödənişinin məbləği, belə yerinə yetirilməmənin sığorta hadisəsinin baş verməsinə və ya zərərin həcmnin artmasına təsir dərəcəsinə müvafiq olmalıdır;

37.1.13. Sığortalının, həmçinin onun nümayəndəsinin qəsdı və ya kobud ehtiyatsızlığı;

Maddə 38. Qalıqlara olan hüququn keçməsi

38.1. Sığortaçı sığortalanmış əmlakın məhv olmasının əvəzini ödədikdə və ya onun ayrı-ayrı hissələrini başqası ilə əvəz etdikdə Sığortalının həmin əmlaka və dəyişilmiş hissələrə olan hüquqları Sığortaçıya keçir. Bütün qalıqlar Sığortaçıya verilməlidir.

38.2. Sığortalı həmin hüquqların Sığortaçıya keçməsi üçün bütün zəruri tədbirləri görməyə borcludur.

38.3. İtmiş əmlakın sonradan tapılması halında Sığortaçı öz rəyinə əsasən əmlakı özündə saxlamaq və yaxud Sığortalıya qaytarmaq hüququna malikdir. İkinci halda əmlaka görə alınmış sığorta ödənişi Sığortaçıya geri qaytarılmalıdır. Əgər əmlak korlanmış vəziyyətdə əldə olunarsa, Sığortaçı Sığortalıya həmin zərərlərin əvəzini ödəyir.

Maddə 39. Mübahisələrin həlli qaydası

Bu Qaydalar əsasında bağlanmış sığorta müqaviləsindən irəli gələn mübahisələr Sığortaçı ilə Sığortalı arasında danışıqlar yolu ilə, tərəflər razılığa gələ bilmədikdə isə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həll edilir.

VIII Fəsil

Subroqasiya hüququ

Maddə 40. Subroqasiya hüququ

40.1. Subroqasiya hüququ, sığorta ödənişi almış şəxsin ona dəymiş zərəərə görə məsuliyyət daşıyan üçüncü şəxsə qarşı malik olduğu hüquqlardan və vasitələrdən həmin ödənişi vermiş Sığortaçının istifadə etmək hüququdur.

40.2. Faydalanan şəxsin zərərverən şəxsə qarşı zərərin əvəzini ödəmək tələbi (iddiası) ilə bağlı hüquq sığorta ödənişini vermiş Sığortaçıya subroqasiya qaydasında onun verdiyi sığorta ödənişi məbləğində keçir.

40.3. Sığortalı sığorta ödənişini aldıqda subroqasiya hüququnun həyata keçirilməsi üçün özündə olan bütün lazımı sənədlərlə Sığortaçını təmin etməlidir.

40.4. Sığortalı zərərverən şəxsə qarşı iddiadan və ya tələbi təmin edən hüquqlardan, yaxud lazımı sənədləri Sığortaçıya verməkdən imtina etdikdə Sığortaçı sığorta ödənişi verməkdən zərərverən şəxsdən subroqasiya qaydasında ala biləcəyi məbləğ həcmində azad edilir.

40.5. Sığortaçı subroqasiya hüququndan zərərverən şəxsin özünə və (və ya) müvafiq sığorta hadisəsi ilə bağlı risklər üzrə həmin şəxsin məsuliyyətini sığortalamış digər sığortaçıya, həmçinin qanunvericiliyə əsasən dəyən zərəərə görə Sığortalı qarşısında maddi məsuliyyət daşıya bilən digər şəxsə qarşı istifadə edə bilər.

40.6. Əgər Sığortalı vurulmuş zərəərə görə üçüncü şəxsdən (şəxslərdən) zərərin əvəzini almışdırsa, Sığortaçı yalnız verilməli olan sığorta ödənişi məbləği ilə Sığortalının üçüncü şəxsdən (şəxslərdən) aldığı məbləğ arasındakı fərqə ödəyir.

Maddə 41. Sığortalının cavabdeh şəxsə qarşı iddia hüququndan imtina etməsi

Əgər Sığortalı Sığortaçı tərəfindən əvəzi ödənilmiş zərərlərə görə cavabdeh olan şəxsdən özünün tələb hüququndan imtina edərsə və ya onun öz təqsiri ucbatından bu hüququn həyata keçirilməsi mümkün olmazsa, Sığortaçı bütünlüklə və ya müvafiq qismdə sığorta ödənişi verməkdən azad olunur və lazımsız yerə verilmiş sığorta ödənişinin qaytarılmasını tələb etməkdə haqlıdır.

Maddə 42. Üçüncü şəxslər tərəfindən zərərin ödənilməsi

Əgər Sığortalı vurulmuş zərərlərə görə üçüncü şəxsdən (şəxslərdən) zərərin əvəzini almışdırsa, Sığortaçı yalnız verilməli olan sığorta ödənişi məbləği ilə Sığortalının üçüncü şəxsdən (şəxslərdən) aldığı məbləğ arasındakı fərqə ödəyir.

YÜK SİĞORTASI ÜZRƏ TARİF DƏRƏCƏLƏRİNİN HESABLANMASI VƏ İQTİSADI ƏSASLANDIRILMASI

Məlum metodikaya əsasən tarifi netto-dərəcəsi (T_n) üçün aşağıdakı düstur doğrudur:

$$T_n = T_ə + Tr ,$$

Burada: $T_ə$ – netto-dərəcənin əsas hissəsi, Tr – risk üstəliyidir və onlar üçün aşağıdakı bərabərliklər doğrudur (100 man sığorta məbləğinə müvafiq):

$$T_ə = 100 \cdot q \cdot S_ö / S , \quad Tr = 1,2 \cdot T_ə \cdot \alpha(\gamma) \cdot \sqrt{\frac{1-q}{nq}} .$$

Bu düsturlardakı parametrlərin aşağıdakı mənaları vardır:

q – bir sığorta müqaviləsi üzrə sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı;

$S_ö$ - bir sığorta müqaviləsi üzrə orta sığorta ödənişi;

S - bir sığorta müqaviləsi üzrə orta sığorta məbləği;

n – gözlənilən müqavilələrin sayı.

$\alpha(\gamma)$ – nın γ - dan (γ - təhlükəsizliyin təminatı adlanır və yığılan sığorta haqlarının sığorta hadisələri üzrə sığorta ödənişlərinin verilməsinə kifayət etməsi üçün tələb olunan ehtimaldır) asılı olan qiymətləri aşağıdakı cədvəldən götürülür:

Jədvəl 1.

γ	0,84	0,90	0,95	0,98	0,9986
$\alpha(\gamma)$	1,0	1,3	1,645	2,0	3,0

Hesabat üçün bu parametrlərin aşağıdakı qiymətləri götürülmüşdür:

$q = 0,0087$; $S = 90\ 000$ manat; $S_ö = 8\ 000$ manat; $n = 50$;

$\gamma = 0,90$ və $\alpha(\gamma) = 1,3$.

Onda netto-dərəcənin əsas hissəsi üçün:

$T_ə = 100 \cdot q \cdot S_ö / S = 100 \cdot 0,0087 \cdot 8\ 000 / 120\ 000 = 0,058$ man,

Risk üstəliyi üçün isə:

$Tr = 1,2 \cdot 0,058 \cdot 1,3 \cdot \sqrt{\frac{1-0,0087}{50 \cdot 0,0087}} = 0,14$ man almış olarıq.

Bütövlükdə netto-dərəcə üçün:

$T_n = T_ə + Tr = 0,06 + 0,14 = 0,20$ man alarıq.

Tarif dərəcəsinin strukturu: 70 % - netto-dərəcə, 20% - işlərin aparılması xərci, 5% - qarşısızalma tədbirləri üçün, 5% - mənfəət.

Brutto-dərəcə üçün məlum $T_b = T_n / (1 - f)$ düsturundan (f – yüklənmə və burada $f = 30\%$) istifadə etməklə $T_b = 0,29$ man alırıq.

Bu, hər 100 man sığorta məbləği üçün brutto-sığorta haqqını təşkil edir.

Sığortaçı müəyyən maliyyə nəticələri və bazar münasibətləri mülahizələrini əsas tutaraq tarif dərəcələrini və brutto-dərəcənin strukturuna daxil olan yüklənmə faizini, o cümlədən yüklənməni təşkil edən komponentlərin faizini fərqli müəyyən edə bilər.